

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 29.

Onsdagen den 12 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande protokoll, som upplästes:
År 1893 den 12 april sammanträdde de valmän, som af kamrarne fått i uppdrag att utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte deras suppleanter, för att i anledning deraf, att vice häradshöfdingen m. m. Christian Axel Weinberg, som vid innevarande riksdag utsetts till andre suppleant i riksbankens styrelse, afsagt sig nämnda uppdrag, företaga val af en suppleant för fullmäktige; och befans efter valförrättningens slut hafva dertill blifvit utsedd: Grosshandlaren Hjalmar Horngren med 44 röster.

C. E. Casparsson.

Fr. von Strokirch.

Anders Persson.

Wih. Walldén.

Jemte det protokollet lades till handlingarna beslöts, att Riksdagens kanslideputerade skulle genom protokollsutdrag underrättas om ifrågasatt val, med anmodan att låta uppsätta och till kammaren ingifva förslag dels till förordnande för den senast valde, dels ock till skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om valet.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 9, angående regleringen af utgifterna under rikstatsens åttonde hufvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet, dervid i ordningen först förekom

Punkten 11.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 102, hade herr *S. J. Kardell* föreslagit,

dels att, tills vidare och intill dess annorlunda blefve bestämdt, ordinarie teckningslärare vid rikets allmänna läroverk vid inträffande tjänstledighet på grund af sjukdom måtte:

Angående
ifrågasatt
förändring
rörande teck-
ningslärar-
nes vid de
högre all-
männa läro-
verken löne-
förmåner.
(Forts.)

a) der antalet tjenstgöringstimmar uppginge till 25 i veckan eller derutöfver, få uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som, efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen, skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjenstgöring bestridt och i den händelse denna tjenstgöring uppgått till 25 timmar i veckan;

b) der antalet tjenstgöringstimmar utgjorde från och med 20 till och med 24 i veckan, få uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som, efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen, skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjenstgöring bestridt och i den händelse denna tjenstgöring uppgått till 20 timmar i veckan; samt

c) der antalet tjenstgöringstimmar vore från och med 16 till och med 19 i veckan, få uppbära tre fjerdedelar af det belopp, som, efter afdrag af de s. k. löneförbättringsmedlen, skulle tillfallit honom, i den händelse han sjelf sin tjenstgöring bestridt och i den händelse denna tjenstgöring uppgått till 16 timmar i veckan;

dels ock att Riksdagen måtte för innevarande statsregleringsperiod till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag af 3,000 kronor i och för bestridande af här ifrågavarande utgifter.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af motionären herr Kardell, som yttrade:

Herr talman, mine herrar! Jag måste lifligt beklaga, att icke den af mig väckta motionen funnit större nåd inför statsutskottets ögon. Jag har i denna motion endast begärt afhjelpandet af ett missförhållande, ett missförhållande, hvars bibehållande tydligen skulle vara den största orättvisa. Tillika är detta missförhållande ganska lätt att afhjelpa. Det är minsann icke ofta tillfälle erbjudes att tillmötesgå rättvisans och billighetens kraf för ett så godt pris som det här ifrågasatta.

Sakförhållandet är följande. (Jag har visserligen framställt det i min motion; men då det icke är återgifvet i sjelfva betänkandet, så anser jag nödvändigt att här med några ord rekapitulera det-samma.) Då en statens tjensteman blir sjuk, får han i regel behålla $\frac{3}{4}$ af sina inkomster. Men så gynsam är det icke ställt för teckningslärarne, åtminstone icke i allmänhet. Om en teckningslärare råkar ut för ett sjukdomsfall, så kan till följd af de för honom egendomliga aflöningsförhållanden inträffa, att han icke får behålla mer än $\frac{1}{3}$ af sin lön.

Deri ligger tydligen en verklig orimlighet. En sjukdom är naturligtvis alltid en olycka; men då till denna sjukdom sällar sig ekonomisk nöd eller betryck, då blir olyckan dubbel. Icke bör väl Riksdagen genom att afslå denna motion ytterligare lägga sten på börda.

Utskottet har för sitt afstyrkande af min motion egentligen anfört två skäl. Det ena skälet är det, att frågan kan anstå, emedan den lämpligen bör afgöras i sammanhang med den väntade allmänna läroverksreformen; det andra åter är det, att denna speciella reform icke skulle vara af någon synnerligen trängande beskaffenhet. Hvad nu det förra motivet beträffar, eller att denna

rättelse endast bör företagas i samband med frågan om en allmän lönereglering för elementarlärarne, så är det alldeles gifvet, att en så obetydlig detalj som denna icke kan inverka på den blifvande reformen, hvarken påskynda eller fördröja densamma. Den kan icke mera inverka på denna reform, än de ting som tima i solen eller månen.

Och hvad beträffar det andra skälet, nemligen att rättelsen icke skulle vara af någon tvingande beskaffenhet, så skulle visserligen detta skäl kunna hafva sin giltighet under en viss förutsättning, nemligen den, att ingen eller inga teckningslärare vid de allmänna läroverken skulle råka ut för något sjukdomsfall under år 1894. Det är emellertid kinkigt att veta på förhand, att så icke skall blifva förhållandet. Då likväl statsutskottet har fält ett dylikt yttrande, så ser det ut, som om utskottet här vid lag tillmätt sig en viss förmåga att blicka in i framtiden, en förmåga, som nog är litet sällspord, såvidt den öfver hufvud finnes. Jag hyser för min del den största aktning för statsutskottets upphöjda vishet; men jag kan näppeligen tro, att utskottet är i besittning af nämnda förmåga. Och därför anser jag det vara försigtigast att yrka bifall till motionen i alla fall. Om så lyckligt skulle hända, att ingen eller inga teckningslärare skulle blifva sjuka under nästa år, d. v. s. 1894, så är ju i alla fall alldeles ingen skada skedd. Pengarne finnas kvar och kunna användas längre fram för sitt ändamål; ty det är ju alldeles gifvet, att teckningslärarne icke kunna förblifva vid helsa i evighet, om de också blifva det under nästa år.

Jag skall därför yrka bifall till motionen, dock med en förändring. I det senare momentet af densamma finnes nemligen ett uttryck, som torde förefalla något dunkelt. Det står der, att »Riksdagen måtte för innevarande statsregleringsperiod till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag af 3,000 kronor i och för bestridande af här ifrågasvarande utgifter.» Med detta uttryck »innevarande statsregleringsperiod» har jag naturligtvis menat den period, för hvilken vi nu reglera staten, d. v. s. 1894. Jag har emellertid hört, att man satt i fråga, huruvida uttrycket kan tolkas på detta sätt. Derför ber jag att få utbyta dessa ord »för innevarande statsregleringsperiod» mot orden »på extra stat för år 1894», så att det senare momentet i motionen skulle komma att få följande lydelse: »dels att Riksdagen på extra stat för år 1894 måtte till Kongl. Maj:ts förfogande ställa ett förslagsanslag af 3,000 kronor i och för bestridande af här ifrågasvarande utgifter».

Jag vill endast tillägga, att detta icke är någon ny fråga. Den har varit före flera gånger dels i form af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen ett par gånger, tror jag, dels härom året i en af herr Romberg väckt motion. Denna motion ledde då icke till något resultat; men den blef dock antagen af Första Kammaren. Det vore på tiden, att äfven Andra Kammaren visade samma välvilja, då förhållandena äro så uppenbart afvita.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen med den förändring, jag haft äran att föreslå. Samma yrkande kommer att

Angående ifrågasatt förändring rörande teckningslärarnes vid de högre allmänna läroverken löneförmåner.
(Forts.)

Angående
ifrågasatt
förändring
rörande teck-
ningslärar-
nes vid de
högre all-
männa läro-
verken löne-
förmåner.
(Forts.)

i Första Kammaren göras af herr Tamm, som reserverat sig till förmån för min motion.

Herrar *Hedin* och *Linder* instämde häruti.

Vidare anförde:

Herr Jonsson i Hof: Det kan ju icke nekas, att åtskilliga af de skäl, som motionären nu här anført, äro ganska behjertansvärda; och möjligen skulle förslaget från utskottets sida, derest Kongl. Maj:t hade framställt detta — som i och för sig sjelft icke har någon stor räckvidd och i det hela icke heller bör inverka på en reform i lärarnes löner i öfrigt — kanske hafva mötts af ett annat utlåtande. Emellertid fäste sig utskottet äfven vid att motionären här i sitt förslag har begärt 3,000 kronor för detta ändamål, att anvisas för innevarande statsregleringsperiod, hvilket han nu har rättat till 3,000 kronor för år 1894. Genom denna ändring blir det naturligtvis bättre form på hans förslag, än motionen förut hade. Och ehuru jag är tveksam om rätten att i kammaren göra en så pass stor förändring af sjelfva motionen, skall jag emellertid icke mycket fästa mig vid detta. Vill kammaren bifalla motionen, så icke skall jag egentligen sörja mycket för det. Men jag tror, att det är önskligt, att man låter frågan bero, till dess att Kongl. Maj:t möjligen kan anse den vara förtjent af den uppmärksamhet, att förslag blir framställt i detta syfte. Frågan är endast viktig för den händelse, att dessa teckningslärare råka i sjukdom med den aflöningsstat, som de för närvarande hafva. Kunna de hålla sig friska ett eller par år, lida de icke något obehag af att frågans afgörande uppskjutes något ytterligare. Och därför tror jag, att kammaren mycket väl bör kunna bifalla utskottets hemställan.

Herr Romberg: Herr talman, mine herrar! Såsom den förste talaren redan erinrat, motionerade jag i förfjöl uti samma fråga; och det förvånade mig verkligen, då jag nu fick se, att statsutskottet icke hade egnat den välvilliga uppmärksamhet åt motionen i år, som det gjorde i förfjöl. Jag skall icke taga kammarens tid i anspråk med att framställa några vidlyftiga kommentarier, utan jag skall be att i hufvudsak få instämma med den förste talaren. Dock kan jag icke underlåta att återkalla i kammarens minne några siffror, hvilka jag anförde i förfjöl. Jag visade då medelst statistiska beräkningar, som jag hade uppgjort, huru det stälde sig i afseende på inkomsterna för ifrågavarande lärare, så länge de voro friska och kunde arbeta, samt huru det stälde sig för dem då de voro sjuka. Det visade sig härvid, att det fans teckningslärare, hvilka, då de voro friska och kunde arbeta 38 timmar i veckan — så många veckotimmar förekomma understundom — uppnådde i första lönegraden en årsinkomst af 2,825 kronor. Klart är, att, då de arbeta 38 timmar med undervisningen, de icke kunna hafva någon syssla der bredvid, utan att denna undervisning måste vara deras hufvudsakliga sysselsättning. Som sagdt, då hafva de en

inkomst på 2,825 kronor. På denna inkomst kunna de gifta sig och sätta familj. Men så blir en sådan lärare sjuk, och hvad blir då resultatet? Jo, på grund deraf, att man icke räknar alla de 38 timmarne såsom hörande till hans tjänstgöring — ty det är endast 15 timmar, för hvilka han enligt gällande författning eger uppbara lön, och de öfriga 23 timmarne kallas öfvertimmar och anses såsom extra arbete —, blir följden den att, om han blir sjuk, han enligt de för sådant fall gällande bestämmelser endast får åtnjuta $\frac{3}{4}$ af sin lön, som är 1,000 kronor, och således endast eger uppbara 750 kronor, hvilket belopp dock, om han tager tjänstledighet endast för termin, kan reduceras derhän, att han får uppbara ungefär 825 kronor. *Från 2,825 kronor sjunker emellertid i händelse af sjukdom således hans årsinkomst åtminstone ned till 825 kronor.* Familjen, som ordnat sina lefnadskostnader efter den förutvarande inkomsten, ser nu denna inkomst, på samma gång den drabbas af sorgen att hufvudern är sjuk, reducerad till 825 kronor; *de 2,000 kronorna hafva försvunnit.*

Jag har endast velat erinra om dessa siffror, ty jag tror, att de böra vara upplysande rörande den riskabla ställning, i hvilken dessa teckningslärare i följd af nu gällande bestämmelser befinna sig.

Det är för öfrigt alldeles som om dessa lärare vore styfbarn i huset, då det gäller deras ställning vid de allmänna läroverken.

Jag vill erinra om huru man förfarit i afseende på dessa teckningslärare likasom med musiklärarne, sedan elementarlärarne på grund af ett kongl. bref af år 1858 blifvit delaktige i civilstatens pensionskassa. Det hette i nämnda kongl. bref, »att lärare vid rikets elementarläroverk hädanefter skola, så vida de ej innehafva prebende eller annan presterlig lägenhet, komma i åtnjutande af enahanda rättighet till pension å allmänna indragningsstaten, som enligt gällande författningar tillkommer civile embets- och tjänstemän». Men hvad hände? Jo, statskontoret förklarar, såsom vi sågo, då det var fråga om pension åt en musiklärare vid riksdagen 1891, trots ordalydelsen i det kongl. brefvet, »att detta stadgande likväl hittills ansetts icke skola tillämpas å lärare i musik och sång samt i teckning». Blifva teckningslärarne sjuka, så räknas deras dryga tjänstgöring icke såsom tjänstgöring, utan såsom *extra* arbete, och endast ett litet antal af deras veckotimmar betraktas såsom hörande till deras tjänstgöring, hvaraf följden blir, att deras årsinkomster under sjukdomen reduceras så betydligt, att det knappast är tänkbart, att denna reduktion icke skall på ett mycket ödesdigert sätt inverka på möjligheten att reda sig för en familj, som drabbas af en dylik nedsättning i årsinkomsten. Da de blifvit alderstigna och utarbetade, erhålla de icke såsom öfriga elementarlärare pension.

På grund af hvad jag nu anfört vågar jag, liksom i förfölj, än en gång vädja till kammarens goda hjerta med afseende å dessa lärares ställning. Genom den föreslagna åtgärden rubbas intet i afseende å den blifvande regleringen af lönerna, ty det, som föreslagits, är endast att betrakta såsom en tillfällig åtgärd, till dess en löne reglering en gång kommer till stånd. För öfrigt torde ut-

Angående ifrågasatt förändring rörande teckningslärarnes vid de högre allmänna läroverken löneförmåner.
(Forts.)

*Angående
ifrågasatt
förändring
rörande teck-
ningslära-
res vid de
högre all-
männa läro-
verken löne-
förmåner.
(Forts.)*

sigterna för en sådan måhända nu vara ännu ovissare än de voro i förfjöl. I betraktande icke minst af detta förhållande bör således en vädjan till kammaren i år vara om möjligt ännu mera berättigad.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den af motionären nyss gjorda hemställan.

Herr Waldenström: Herr talman, mine herrar! Jag skall också be att få gifva mitt ord åt herr Kardells motion. Jag tycker, att saken verkligen är så behjertansvärd, att kammaren icke borde afslå den begäran, som herr Kardell framställt. Vid 1891 års riksdag föll denna fråga, men många, som då voro emot den, ångrade sig sedermera och uttalade för mig sin ledsnad öfver att de motsatt sig förslaget, samt hoppades, att det skulle gå igenom i en gemensam votering. En sådan kunde emellertid icke ifrågakomma.

Det hette uti 1891 års utskottsbetänkande, att det missförhållande, som nu råder i afseende å dessa teckningslärare, icke vore af någon stor betydelse. — Ja, det är icke af någon betydelse alls för Riksdagen, men af mycket stor betydelse för de svagt aflönade lärare, hvilka det här gäller.

Herr Jonsson i Hof sade, att, om kammaren ville bifalla motionen, så skulle han icke sörja mycket deröfver, och då han sade detta, drog han på munnen, så att jag tydligt såg, att han skulle blifva glad, om kammaren gjorde det. Ty då ginge motionen igenom, och utskottet hade i alla fall gjort sin skyldighet och gifvit ett exempel på sparsamhet i de mest minutiösa detaljer.

För öfrigt sade han, att, om lärarne endast hölle sig friska under ett eller två år, så skulle saken väl blifva afhjelpat; ty man kunde ju vänta, att Kongl. Maj:t skulle komma fram med en proposition i ämnet. Ja, om de hålla sig friska ett eller två år, så behöfver staten icke utbetala ett öre af de nu äskade 3,000 kronorna, och då är frågan för statsverket af ingen betydelse alls.

Jag förmodar också, att teckningslärarne hellre önska vara friska än att komma i åtnjutande af sin andel af dessa 3,000 kronor, men klart är, att det för dem måste kännas tryggt och lugnt att veta, att, om de blifva sjuka, de under denna tid icke behöfva vara rädda för att rent af råka i misère, hvilket under nuvarande förhållanden skulle blifva fallet.

Skall icke kammaren kunna, efter sådana ord af herr Olof Jonsson, taga den här saken till hjertat och vedervåga dessa 3,000 kronor under ett eller två år? Jag tager för gifvet, att kammaren gör det och jag yrkar bifall till motionen.

Herr Edelstam: På det att icke endast lärare vid rikets elementarläroverk måtte framställa ett yrkande om bidrag till sina nödlidande medlärare, skall jag be att på de skäl, som förut blifvit af dem anförda, få yrka bifall till herr Kardells förslag.

Häruti instämde herr *Petersson* i Boestad.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen med den af herr Kardell nu anmärkta rättelse, och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

*Angående
ifrågasatt
förändring
rörande teck-
ningslärar-
nes vid de
högre all-
männa läro-
verken löne-
förmåner.
(Forts.)*

Den, som beträffande 11:te punkten af statsutskottets utlåtande n:o 9 bifaller det af herr Kardell under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i nämnda punkt gjorda hemställan.

Omröstningen visade 79 ja, men 85 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkterna 12—16.

Biföllos.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Mom. a) och b).

Biföllos.

Under *mom. c)* hemställde utskottet, att förslagsanslaget till bidrag till afönande af lärare i slöjd vid folkskolorna, nu 75,000 kronor, måtte höjas till 110,000 kronor, eller med ett belopp af 35,000 kronor.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Hammarlund: Jag har icke begärt ordet för att framställa anmärkning mot utskottets hemställan. Men då nu frågan om gossarnes slöjdundervisning bragts på tal, har det synts mig lämpligt att äfven fästa uppmärksamheten å de bestämmelser, som

äro gällande såsom vilkor för att detta statsbidrag skall utgå, och hvilka bestämmelser äro sådana, att de synas mig tariffva ett förtydligande.

Dessa bestämmelser finnas i kongl. kungörelsen den 11 september 1877, der det stadgas, att »skoldistrikt, som genom intyg af vederbörande folkskoleinspektör visar sig hafva på ändamålsenligt sätt anordnat undervisning i slöjd för gossar under minst fyra timmar i veckan utan att undervisningen i folkskolans läseämnen derigenom eftersättes, må af statsmedel, för så vidt det beviljade anslaget dertill lemnar tillgång, för hvarje skola erhålla ett årligt understöd af 75 kronor».

Således 75 kronor »för hvarje skola». Men begreppet »skola» är, såsom herrarne veta, mångtydigt, och detta har äfven visat sig vid tillämpningen af ifrågavarande stadgande. Jag har i min hand åtta särskilda under de senaste åren af Kongl. Maj:t meddelade resolutioner rörande tillämpningen af nämnda stadgande. Jag skall nu endast meddela ett par exempel på de olika tolkningar, som gjort sig gällande i förevarande hänseende. Man finner af dessa resolutioner t. ex., att en församling på landet med en på två stationer flyttande folkskola hade anordnat fullständig slöjdundervisning på hvardera stationen — alltså slöjdundervisning 4 timmar i veckan under 8 månader på hvardera stationen. Huru många statsbidrag för slöjdundervisning skulle nu denna församling hafva? Ett, har Kongl. Maj:t svarat. En stad hade anordnat *sex* slöjdfdelningar, undervisade af *sex* lärare. Huru många statsbidrag var den staden berättigad till? Ett, svarade Kongl. Maj:t, eftersom det icke var vid sex olika skolor, utan vid sex afdelningar af samma skola, som undervisning meddelats. Men i en annan stad hade man anordnat slöjdundervisningen i *tolf* grupper, undervisade af *sju* lärare. Huru många statsbidrag fick man der? Ett, sju eller tolf? Svar: tolf.

Det synes mig vara af vigt, att anslaget så rättvist som möjligt kommer de olika skoldistrikten till godo, så att utdelningen sker efter mera reella grunder, än huruvida skolråden i sina requitioner begagna uttrycket *afdelning* eller *grupp*.

Ett förtydligande af den nuvarande bestämmelsen hade, synes mig, lämpligen bort ske i sammanhang med att förslagsanslaget höjdes.

Jag har med det sagda blott velat fästa uppmärksamheten på denna oegentlighet och har icke något annat yrkande att göra än om bifall till den nu föredragna punkten.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam:

Den anmärkning, som af den siste talaren framställes, är fullkomligt befogad. Jag är äfven i tillfälle lemna den upplysning, att för närvarande är under beredning ett förslag till förtydligande af denna oklara bestämmelse, som bereder stora svårigheter vid tillämpningen.

Anledningen till att den nuvarande formuleringen blivit vald, är den, att då Kongl. Maj:t föreslog ett statsbidrag af 75 kronor för undervisning i slöjd vid hvarje *folkskola*, som derom framstälde

begäran, Riksdagen, med erinran derom, att det äfven kunde hända, att en församling ville inrätta en slöjdskola alldeles oberoende af folkskolan, och att en sådan fristående slöjdskola då icke borde beröfvas möjligheten att erhålla understöd, beviljade det begärda anslaget på dermed öfverensstämmande vilkor. Det var i följd häraf, som lagen fick den nuvarande otydliga lydelsen, som verkligen tarfvar en snar förklaring.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att för inrättande vid Chalmers' tekniska läroanstalt, i stället för den nuvarande lärarebefattningen i allmän och husbyggnadskonst, af en lektorsbefattning i byggnadskonst och ornamentsritning, med rätt för innehafvaren till aflöning och andra förmåner i likhet med öfriga lektorer vid anstalten, årsanslaget till anstalten måtte ökas med 2,000 kronor; och hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen för befrämjande af undervisningen i byggnadskonst och ornamentsritning vid Chalmers' tekniska läroanstalt ökade årsanslaget till anstalten med 2,000 kronor.

I fråga om förändring af lärarebefattningen i byggnadskonst vid Chalmers' tekniska läroanstalt.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *R. G. von Hedenberg, A. G. Svedelius, H. P. P. Tamm, friherre F. W. von Otter och I. Kerfstedt*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka, att Kongl. Maj:ts förslag i ämnet måtte oförändradt af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Wijkander: I den föredragna punkten har Kongl. Maj:t begärt, att den nu befintliga lärarebefattningen i allmän och husbyggnadskonst vid Chalmerska institutet måtte förvandlas till lektorat och att för detta ändamål måtte anvisas ett anslag af 2,000 kronor.

Utskottet har häruti vidtagit den förändring, att det visserligen tillstyrkt anslagsförhöjningen, men deremot icke velat förorda, att platsen förvandlas till lektorat, och detta af det skäl, att utskottet anser, att läraren kan hafva någon tjänstgöring utom institutet och det därför vore mindre lämpligt att göra platsen till ordinarie. Då fråga är om ett fåtal timmar, är detta resonnement riktigt, ty då kan man för ett jembörelsevis litet anslag erhålla en framstående lärarekraft, som på eftermiddagarne eller de tidiga morgontimmarne egnar sig åt sin lärareverksamhet och därför ej af densamma störes i sin praktiska verksamhet. En sådan lärare kan betrakta undervisningen vid institutet som en bisyssla.

I nu föreliggande fall har undervisningen svält ut, så att den omfattar 20 å 22 timmar i veckan, och då blifva svårigheterna att ställa sakerna på nämnda sätt mycket stora. Det är nemligen tydligt, att, då timantalet är så stort, institutets styrelse måste fördra, att den ifrågavarande läraren åt sin undervisning vid institutet

I fråga om förändring af lärarebefattningen i byggnads-konst vid Chalmers' tekniska läroanstalt.
(Forts.)

äfvén skall egna andra tider på dygnet än de tidiga morgontimmarna och eftermiddagstimmarne; äfvén på förmiddagen måste han tjänstgöra vid institutet. Dessutom är påtagligt, att institutets styrelse måste fordra, att schemat kan uppgöras så, att han tjänstgör under veckans alla arbetsdagar. När timantalet är litet, kan ju undervisningen ordnas så, att han blott tjänstgör några få dagar och under de öfriga är ledig, så att han under dem kan verkställa de resor, som han, om han skall kunna underhålla någon arkitektpraktik, måste verkställa i landsorten.

Kammaren torde finna, att, när man begär, att en praktisk arkitekt skall egna någon större tid åt institutet, hans andra verksamhet blir rent af en bisyssla. Han kan visserligen under sin krafts dagar egna någon tid åt den praktiska verksamheten inom sitt fack och måste äfvén göra det, på samma sätt som lärare uti teoretiska ämnen måste genom fortsatta studier förkofra sig i sin vetenskap. Endast på det sättet kan läraren bibehålla en hög ståndpunkt i sitt ämne. Läraren i byggnadskonst måste sålunda i någon mån praktisera för att icke bli opraktisk och förlora den höga ståndpunkt, som han från början innehade. Men det är alldeles nödvändigt, att han står så till styrelsens för institutet förfogande, att han har den andra tjänstgöringen endast som en bisyssla och det är undervisningen, som blir hans hufvudsakliga verksamhet. Det är naturligt, att under sådana förhållanden institutet skall få en betydligt sämre lärarekraft, om utskottets förslag går igenom, än om Kongl. Maj:ts framställning bifalles oförändrad.

Till inträde vid de fria konsternas akademi inom byggnadsafdelningen är det endast 2 läroverk, som förbereda, nemligen tekniska högskolan i Stockholm och Chalmersska institutet i Göteborg. Det är af vigt, att den senare läroanstalten, som i allmänhet har yngre elever än den förra, har så framstående lärare, att den kan meddela den artistiska undervisning, som behöfves för att eleverna må kunna vinna inträde vid nämnda akademi. Det ligger stor vigt på att institutet får tillräckligt framstående personer som lärare, ty derpå beror, om institutet fortfarande skall bibehålla den ställning, som det hittills intagit.

På grund häraf, och då det är fråga om en så obetydlig skillnad som den, huruvida, med anvisande af samma anslag, platsen skall göras ordinarie eller icke, tillåter jag mig yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning i likhet med reservanterna i Första Kammaren.

Häruti instämde herr *Sjöholm*.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall deremot taga mig friheten att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror det icke ligger så ofantligt stor vigt på den omständigheten, som den siste talaren berörde, eller att platsen ovilkorligen behöfver vara ordinarie, för att man med säkerhet må påräkna att få behålla en i facket duglig lärare. För de närmaste fem åren kommer för öfrigt läraren att få alldeles samma löneförmåner, vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag bifalles, och först efter dessa fem år skulle han,

enligt Kongl. Maj:ts förslag, i fall det bifalles, erhålla ett ålders-tillägg. Sedan blir han naturligtvis också tillförsäkrad pensionsrätt under enahanda förutsättning. Men å andra sidan kan det ju hafva sina olägenheter att tillsätta platsen på ordinarie stat, derest man lika väl kan erhålla duglig lärare på dessa vilkor. Blir en lärare, som tillsättes på ordinarie stat, af en eller annan anledning icke längre tjenlig för undervisningen, så får staten bereda honom större eller mindre pension, hvilket staten icke behöfver göra, om läraren endast tillsättes med arfvode. Jag tror för öfrigt, att, om man kunde tillsätta så många platser som möjligt med arfvoden, undervisningen i sjelfva verket skulle blifva bättre. Ty när lärarne tillsätts med arfvode, är skolan, utan att vara bunden af dessa lärare, i tillfälle att, när de befinnas icke vara fullt lämpliga för ändamålet, göra ombyte. Om åter läraren är duglig under första tiden, så kan det dock hända, att han sedermera icke ligger med i sitt fack tillräckligt eller att han af andra omständigheter blir mindre lämplig för undervisningen, och då måste, i fall han befinner sig på ordinarie stat, skolan behålla honom qvar eller också bevilja honom afsked med pension. Det blir alltså alltid dyrare för statsverket, om platserna tillsätts på ordinarie stat, och det kan äfven hända, att sjelfva undervisningen äfven blir lidande derpå. Det har förefallit oss inom utskottet att, i händelse, sedan dessa fem år förlupit, det emot förmodan skulle visa sig behöfligt att gifva läraren fast anställning, man då kan blifva i tillfälle att komplettera förslaget. Jag har för öfrigt svårt att tro, att icke hvilken duglig arkitekt som helst skulle befinnas villig att på dessa vilkor öfvertaga den omtalade undervisningen i skolan.

Undervisningstiden skulle blott blifva 18 å 20 timmar i veckan, beroende på den omständigheten, huruvida undervisningen i ett ämne skall läggas dit eller icke. Det blir sålunda 3 eller 3 $\frac{1}{4}$ timme om dagen att undervisa, och då har han ju mycken tid öfrig att egna åt vare sig enskild praktik på ritkontor eller enskild undervisnings meddelande, såsom fallet just är med den person, som för närvarande innehar ifrågavarande plats, enligt hvad jag hört uppgifvas.

Jag tror sålunda, att man utan risk kan bifalla utskottets förslag, hvartill jag också redan yrkat bifall.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Med stöd af de uti den kongl. propositionen angifna skäl samt på grund af hvad herr Wijkander nu ytterligare meddelat ber jag få hos kammarerna hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Det synes mig vara ur många synpunkter fördelaktigare, att detta institut får en fast anställd lärare uti ifrågavarande ämnen än en person, som blott får ett arfvode för sin undervisning. Det kan ju tvistas mycket om, huruvida det är lämpligast att hafva fast anstälde tjänstemän eller sådane, som endast atnjuta ett arfvode, och det är ju möjligt, att i enstaka fall arfvode kan vara lämpligare. Men ser man saken i stort, så är jag åtminstone för min del öfver-

I fråga om förändring af lärarebefattningen i byggnads-konst vid Chalmers' tekniska läroanstalt.
(Forts.)

I fråga om förändring af lärarebefattningen i byggnads-konst vid Chalmers tekniska läroanstalt.
(Forts.)

tygad, att en tjänst i allmänhet blir bättre bestridd, då dess innehafvare har en fast och tryggad anställning. Det är för öfrigt icke så stor skillnad mellan dessa begge principer, så vidt frågan gäller deras inverkan på statsverkets kostnader. I ena fallet måste staten betala arbetet med dess fulla värde och i det andra fallet betalas detta arbete med ett något lägre belopp än som borde utgå, men staten bereder i stället tjänsteinnehafvaren åtskilliga fördelar, så att han får stå kvar med sin lön, äfven sedan han blifvit äldre och hans krafter icke vidare äro lika stora som förut, eller också får han afsked med rätt till pension. — Det är denna trygga ställning, som i allmänhet för tjänstemännen är af så stort värde.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 20—23.

Biföllos.

Punkten 24.

Ang. förhöjning i anslaget till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens bibliotek.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen, att årsanslaget till det under vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens inseende ställda bibliotek måtte ökas med ett belopp af 1,000 kronor, eller till 2,500 kronor, hvarigenom anslaget till nämnda akademi, nu 29,450 kronor, skulle komma att uppgå till 30,450 kronor, men hemstälde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Äfven vid denna punkt måste jag anhålla om kammarens benägna uppmärksamhet för att kunna med ett par ord gent emot utskottet försvara Kongl. Maj:ts framställning.

Det är enligt mitt förmenande ett särdeles behjertansvärdt anslag, som af Kongl. Maj:t i detta fall begäres. Det nuvarande anslaget till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens bibliotek har under många år visat sig otillräckligt. Flera framställningar om anslagets höjande hafva blifvit gjorda, men utan afsedt resultat. Det skäl, som utskottet nu anført för afslag å Kongl. Maj:ts framställning, nemligen att det af Kongl. Maj:t anbefalda upprättandet af ett särskildt fackbibliotek för arkeologisk och numismatisk litteratur inom akademiens boksamling, *men att detta icke i och för sig innebär giltig anledning för Riksdagen att anvisa medel till samma biblioteks underhåll*, får icke uppfattas såsom innebärande, att Kongl. Maj:t helt enkelt påjudit, att ett dylikt bibliotek der skulle upprättas. Nej, biblioteket fans der redan förut, tillhörande staten, ehuru det till väsentlig del åstadkommits genom enskilda

donationer, men äfven genom afsevärda anslag af allmänna medel. Naturligtvis har under tidernas lopp äfven denna gren af litteraturen utvecklat sig allt mer och mer, och just i följd deraf har detta anslag visat sig otillräckligt. Sedan Kongl. Maj:t uppdragit åt akademien att taga detta fackbibliotek under sin särskilda tillsyn och vård, var en annan statsinstitution, nemligen kongl. biblioteket — hvars bokinköp för öfrigt måste omfatta så betydande områden af litteraturen — förhindrad att inköpa sådan facklitteratur, som hörde till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens bibliotek, hvarför erforderlig facklitteratur kommer att saknas, så framt Riksdagen nu icke beviljar det begärda anslaget. Biblioteket har till ändamål att tjena till hjälp vid samlingarnas ordnande och bearbetande samt vid studerandet af de särskilda fornlemningarna. Vidare är det för enskilde forskare af oafvisligt behof att hafva tillgång till ett dylikt bibliotek. Såsom det nu är stäldt, måste tjänstemännen vid denna akademi för egna medel skaffa sig de nödiga böckerna, och då dessa böcker vanligen äro mycket dyra, blir detta naturligtvis för dem en synnerlig tunga. Det har nu gått till och med så långt, efter hvad det sagts mig, att tjänstemännen, på grund af derom framställd begäran, fått till universitetsbiblioteken i Upsala och Lund utlåna dessa dem sjelfva tillhöriga böcker eller betjena enskilda personer med boklån.

Under sådana förhållanden synes det mig, som om Riksdagen icke borde vara obenägen att lemna denna jemförelsevis obetydliga summa, som Kongl. Maj:t nu begärt för underhållande och ökande af detta bibliotek.

Herr von Friesen: Det är nog sant, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss nämnde, att dessa böcker hufvudsakligen på grund af enskilda donationer länge funnits hos vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien. Men detta har emellertid icke utgjort något hinder för kongl. biblioteket att af dess disponibla anslag inköpa dylika böcker. Hvad som nu hindrar kongl. biblioteket att göra detta, är ett kongl. bref af den 17 oktober 1890, som bestämmer, att de sålunda donerade böckerna skola utgöra en särskild afdelning af vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens bibliotek. Det är sålunda detta bref, som kommit att föranleda den utgift, som Kongl. Maj:t nu önskar att Riksdagen skall åtaga sig. Om icke dessa böcker af Kongl. Maj:t bestämts att utgöra en särskild afdelning af biblioteket, nemligen ett bibliotek för företrädesvis arkeologisk och numismatisk litteratur, så hade kongl. biblioteket fortfarande måst af sina medel inköpa dylika böcker, och då hade detta särskilda, nu begärda anslag varit obehöfligt.

Jag kan sålunda icke inse annat, än att utskottet har rätt i sin uppfattning af saken. Det är nu så, att akademier ofta få stora donationer, hvilka sedan medföra utgifter för statsverket. Det vore nog bättre, om de, som donerade, ordnade saken så, att donationen komme institutionen till godo utan att i följd deraf anspråk sedermera behöfde ställas på statsverket. Särskildt har vitterhets-,

Ang. förhöjning i anslaget till vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademiens bibliotek.

(Forts.)

Ang. förhöjning i anslaget till vitterhets-, historie- och antiqvitetssakademien

historie- och antiqvitetssakademien ihågkommit med stora donationer under senare tid, och det synes mig, som denna akademi i följd deraf icke skulle behöfva komma med ökade kraf på statsanslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Jag vill endast med några ord besvara den siste talarens anmärkningar.

Om det nu verkligen är så, att de samlingar, till hvilka detta bibliotek hör, stå under vitterhets-, historie- och antiqvitetssakademien inseende och vård, hvilket icke torde kunna bestridas, så är det väl också riktigast, att detta bibliotek finnes vid denna akademi samt att Kongl. Maj:t tillser, att statens samlingar väl vårdas och främjas samt hållas i för sitt ändamål lämpligt skick. Vitterhets-, historie- och antiqvitetssakademien torde också vara den enda myndighet, som kan fullt bedöma, hvilka böcker böra inköpas, för att biblioteket skall kunna fortfarande fylla sin uppgift.

Herr von Friesen: Ja, det är nog sant, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss nämnde, att vitterhets-, historie- och antiqvitetssakademien bör bäst kunna bedöma, hvilka böcker böra inköpas. Men jag antager, att, om först akademien föreslagit kongl. biblioteket dylika bokinköp, kongl. biblioteket rättat sig efter sådana förslag. Jag har icke heller något emot att dessa böcker finnas hos akademien, såvidt det nemligen icke derigenom förorsakas någon ökad utgift för statsverket. I sådana för budgeten äfventyrliga tider som de nuvarande har det synt oss, att besparingar, der det vore möjligt, borde göras, och då tänkte vi, att de kunde göras i synnerhet i utgifterna för inköp af böcker. Det finnes så många och stora boksamlingar i vårt land, att en besparing på detta område torde vara en sådan, som i främsta rummet bör ifrågakomma.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kamraren utskottets hemställan.

Punkterna 25—30.

Biföllos.

Punkten 31.

Ang. förhöjning i anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgiftande.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att höja reservationsanslaget till resestipendierna samt läroböckers och lärda verks utgiftande från 24,000 kronor till 30,000 kronor, eller med 6,000 kronor.

Utskottet hemställde emellertid, att Kongl. Majts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam, som yttrade: Ehuru icke någon enda reservation finnes vid denna punkt och således utsigten till framgång för denna Kongl. Maj:ts framställning icke torde vara synnerligen stor, anser jag mig dock skyldig att säga några ord för att hålla denna fråga öppen, hvilken Riksdagen antagligen måste vara beredd på att snart få tillbaka.

Det ifrågavarande anslaget utgör för närvarande 24,000 kronor. År 1841 utgjorde det mellan 15,000 och 16,000 kronor. På 50 år har det sålunda icke ökat med mer än 50 procent. Då man tänker efter, huru andra dylika anslag under tidernas lopp ökats, så må man väl säga, att detta anslag hållits qvar på en ovanligt låg ståndpunkt. Såsom i det till propositionen hörande statsrådsprotokollet visas, utgår ett belopp af 10,500 kronor till resestipendier, tre större och tre mindre, hvilka utdelas efter förslag af medicinalstyrelsen samt Upsala och Lunds universitet. Af de 13,500 kronor, som återstå, hafva åter under tidernas lopp anslag tilldelats åtskilliga tidskrifter, bland andra Upsala universitets årsskrift, Lunds universitets årsskrift och en medicinsk tidskrift, hvartill på senaste tiden kommit en tidskrift för nordisk filologi. På det sättet återstå till slut blott 8,800 kronor, och det är ett alldeles för obetydligt belopp för att kunna tillfredsställa de verkligt befogade anspråk, som göras af våra vetenskapsmän på att få något litet understöd vid sin vetenskapliga verksamhet. Det är här aldrig fråga om att de skola få någon ersättning för sin använda tid och sitt arbete, utan blott och bart ett bidrag till de kostnader, som åtfölja sjelfva publikationen af deras arbeten. Ju mera vetenskapen specialiseras, desto mera kommer den enskilde vetenskapsmannen att ingå i sådana forskningar, att hans arbete kan läsas af ytterst få, till följd hvaraf det är nästan en lyckträff, om han får sälja något exemplar af sin bok. Men dessa specialundersökningar äro af väsentlig vikt för den vetenskapliga forskningens framsteg, och vetenskapsmännen hos oss begära ju blott, att de skola få publikationskostnaderna i någon mån betäckta; det är, synes det mig, en mycket hofsam och billig begäran, och ett tillmötesgående härutinnan är det enda sättet, hvarpå åt de fattige vetenskapsmännen i ett litet land tillfälle kan beredas att med heder deltaga i det stora internationella arbetet. Den summa, hvarom här är fråga, 6,000 kronor, är jemförelsevis obetydlig, men den kan under gynsamma omständigheter utgöra ett synnerligen godt bidrag till vår vetenskapliga forsknings utveckling och åstadkomma, att andra folk må erfara, att äfven vi deltaga i den vetenskapliga verksamheten. Jag ber därför att till en annan gång få rekommendera detta anslag till kammarens synnerliga uppmärksamhet.

Herr friherre Nordenskiöld: Herr talman, mine herrar! Jag vill blott några ögonblick taga kammarens tid i anspråk för att vitsorda det behjertansvärda ändamål, som åsyftas med det begärda

Ang. förhöjning i anslaget till resestipendier samt läroböckers och lärda verks utgifvande.
(Forts.)

Angående
förhöjning i
anslaget till
resestipendier
samt läroböc-
kers och lärda
verks utgif-
vande.
(Forts.)

anslaget. Jag har troligtvis mer än de flesta i kammaren stått i beröring med de yngre vetenskapliga forskarne i vårt land, och jag har otaliga gånger varit i tillfälle att se, huru svårt det varit för dem — icke att få sitt på en vetenskaplig undersökning nedlagda arbete *betaldt* ens med den lön, en vedhuggare erhåller för sitt arbete — men väl att utan allt för stora enskilda uppoffringar kunna offentliggöra resultaten af forskningar, på hvilka de offrat årtatal af sin lefnad — forskningar, som äro till heder för dem och till heder för deras fosterland. Det här ifrågavarande anslaget afser bland annat att i någon mån afhjelpa denna brist — och erfarenheten har visat, att det under de senare åren alltid varit otillräckligt.

Då så är förhållandet och då numera ingen kulturstat kan existera såsom sådan utan att deltaga i det stora forskningsarbete, hvilket för närvarande pågår bland alla bildade nationer — äfven de allra yngsta, äfven bland dem, som först inom de sista årtiondena inordnats bland världens kulturstater, så är den sparsamhet, som söker göra sig gällande i afseende å det obetydliga anslag, hvarom här är fråga, föga på sin plats. Jag får därför yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herrar *Lovén* och *Boëthius* förklarade sig instämma i detta anförande.

Herr von *Friesen*: Herr talman! Då ett yrkande om bifall till den kongl. propositionen blifvit framställt, skall jag be att få säga några ord till försvar för statsutskottets hemställan.

Det är väl sant, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet anförde, att detta särskilda anslag på de sista femtio åren icke ökats så mycket. Men låtom oss tänka på huru många anslag dessförutan hafva utgått för nästan samma ändamål som detta, huru mycket som har anslagits till resestipendier, till akademier och eljest för utgifvande af lärda verk o. s. v. Detta anslag är en ren obetydlighet i förhållande till hvad som i sjelfva verket i vårt land utgår till det ändamål, som här afses.

Vi hafva inom afdelningen varit i tillfälle att taga kännedom om huru detta anslag fördelats under de sista åren, och nog föreföll det oss, som om åtminstone åtskilliga poster antydde, att det icke var årtatal af arbete, som lågo bakom.

Man får icke ställa sina anspråk för högt, och jag tror, att den sista årade talaren något öfverdref, då han talade om vedhuggarlöner till vetenskapsmän. Jag känner åtskilliga vetenskapsmän, men jag känner ingen, som nöjer sig med en vedhuggares lön.

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr friherre *Nordenskiöld*: Jag tror mig känna de ekonomiska villkoren för forskningsarbetet af en stor del vetenskapsmän i vårt land, icke allenast deras, som varit lyckliga nog att tidigt vinna ett fullt erkännande, utan också deras, hvars arbete varit mindre rikt på lysande resultat, mindre erkändt, men därför

ofta ej mindre gagnande. Alla dessa hafva i medeltal för sitt arbete icke vedhuggarens lön: de uppbära derfor *intet*, ja, mindre än *intet*; det kan hvar och en intyga, som känner denna klass af det svenska folket. De hafva, innan de komma till 30 eller 40 års ålder, sällan någon säker inkomst — jag talar nu icke om lärarne, utan om de verkliga forskarne, om de som söka att genom framdragande af nya sanningar utvidga vårt vetande, vårt herravälde öfver naturkrafterna.

*Angående
förhöjning i
anslaget till
resestipendier
samt lärobö-
ckers och lärda-
verks utgif-
vande.
(Forts.)*

Då det talats om, att hithörande anslag stigit så mycket, så vill jag nämna, att jag hört just den värderade talaren på stockholmsbänken vid ett enskildt sammanträffande säga, att dylika anslag ökats på de sista tio åren med 60,000 kronor. Jag har i en hast sökt summera i hop årsanslagen för den högre undervisningen och anslagen för vetenskaplig forskning och funnit dessa anslag uppgå ungefär till 1,200,000 kronor. I förbigående må nämnas, att de flesta större universitet på kontinenten åtnjuta årsanslag, som öfverskrida denna summa. Jag vill dock nu icke beröra frågan, huruvida denna summa är stor eller icke, utan endast fästa mig vid dess förhållande till anslaget omtalade ökning under de sista tio åren med 60,000 kronor, d. v. s. med sex för hundra. Jag tror det finnes få utgiftsposter såväl för staten som den enskilde, som under det sista årtiondet ej ökats med en motsvarande procent.

Herr Jonsson i Hof: Icke tror jag, att man med starka skäl bör klaga öfver att detta anslag icke vuxit tillräckligt fort. Ty när det har vuxit med 1 procent om året, så blir, om man fortsätter på det sättet en 100 år, anslagssumman fördubblad, och det borde väl, tycker jag, kunna räcka till. Men det är icke endast detta anslag, som utgår för ändamål af enahanda beskaffenhet, utan vi hafva åtskilliga andra. Vi hafva längre fram i betänkan det en punkt, som upptager en post på 6,608 kronor och 60 öre, utgörande kostnad för den komité, som haft i uppdrag att verkställa omarbetning af läsebok för folkskolan. Somliga tycka, att denna kostnad borde hafva hört till detta anslag i stället för att särskilda statsmedel för detta ändamål skulle beviljas. Ty under namnet läroböcker måste man väl också rubricera läseboken för folkskolan; och att en komité tillsatts, som angifvit grunderna för utarbetandet af en sådan bok, tycker jag icke behöfver förändra detta förhållande. — Vi hafva dessutom flera andra anslag under hufvudtiteln, hvilka stå ungefär i nivå med detta, och sålunda tycker jag att anslaget försvarar sin plats och icke är för obetydligt.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen gifvit propositioner i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 32—45.

Biföllos.

Angående
ifrågasatt an-
slag såsom bi-
drag till an-
skaffande af
nödigt utrust-
ning åt den
Regnellska
fysiologiska
institutionen
vid Upsala
universitet.

Punkten 46.

I två sins emellan lika lydande motioner, väckta den ena inom Första Kammaren af herrar *C. L. H. Nyström* och *O. Alin*, n:o 18, och den andra inom Andra Kammaren af herrar *Chr. Lovén* och *S. J. Boëthius*, n:o 161, hade föreslagits, att Riksdagen måtte, såsom bidrag till att förse den af d:r Regnell skänkta *nya fysiologiska byggnaden vid Upsala universitet med nödig utrustning* för sitt ändamål, bevilja ett anslag för en gång af 14,000 kronor.

På anförda skäl hemställde likväl utskottet, att förevarande motioner icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Lovén: Oaktadt ingen reservation mot detta utskottsbeslut föreligger, tager jag mig likväl friheten att yttra några få ord, om de också blott skulle vara som ett liktal eller en själaringning för motionen.

Jag kan icke tillåta mig att klandra utskottet för det slut, hvartill det kommit. Jag håller fastmera före, att utskottet dervidlag endast uppfyllt sin pligt, då i sjelfva verket den principen synes vara fastställd, att enskilda motioner af den beskaffenhet som denna icke böra tillstyrkas af utskottet. Och denna princip kan jag icke heller klandra. Jag tror, att den är välbetänkt. Men det synes mig, som om kammaren icke nödvändigt skulle vara bunden af denna princip, utan att kammaren skulle i en del fall ha ett slags näderätt att, derest ömmande omständigheter eller talande skäl företes, afvika från denna princip. Jag tror att så talande skäl föreligga för bifall till motionerna, att detta fall i sjelfva verket är ett undantagsfall, der afvikelse från principen icke bör kunna anses vara origtig.

Jag begagnar da först tillfället för att uttrycka min tacksamhet mot utskottet, som med så välvilliga ord beledsagat sitt afstyrkande, att man kan säga att genom utskottets uttalande det förslag, som motionen afser, fallit, som man säger, framstupa och icke baklänges — och det är ju vackert så. Men jag tror att, om man ser till, huru sjelfva den sak är beskaffad, som föreligger, man skall inse att hvarken i ekonomiskt eller i andra hänseenden någon vinst uppkommer genom att det föreliggande förslaget afslås.

Frågan är den: skall en nyss, i november månad, färdig och afsynad byggnad, som icke kostat staten det ringaste, utan uppförts genom medel, skänkta af en person, som tillbragt ett långt, sträfsamt lif utslutande, kan man säga för att samla medel, som han med sällspord frikostighet strött öfver landet till befordrandet af forskning och vetenskaplig verksamhet, stå obegagnad ett helt år längre, än hvad som behöfves, därför att denna princip står i vägen. Förhållandet är nemligen det, att af de Regnellska donationsmedlen, skänkta till Upsala universitet, uppförts en byggnad för ett fysiologiskt laboratorium, hvilken afsynades sistlidne november månad.

Denna byggnad kostade, om jag icke är illa underrättad, inemot 100,000 kronor, eller åtminstone öfver 90,000 kronor. Men dermed äro också alla tillgångar, som förefinnas för ifrågasvarande ändamål, uttömda. Här har jag i min hand ett intyg af Upsala universitets drätselnämnd, som förklarar »att, sedan numera alla de tillgångar, som stått till förfogande för den nya fysiologiska byggnadens uppförande och delvis inre utrustning, blifvit för ändamålet disponerade, icke några som helst medel vidare äro tillgängliga i och för den inre utrustningens fullbordande». Förhållandet är i sjelfva verket sådant, att det är icke blott för den fysiologiska undervisningen, som det är af synnerlig stor vikt, att ifrågasvarande byggnad kan så snart som möjligt göras fullt färdig d. v. s. med afseende på inredning, utrustning och materiel, utan det gäller äfven en annan undervisningsgren, nemligen den patologiska anatomien. Det fysiologiska laboratoriet är nemligen för närvarande inrymdt i den byggnad, som är afsedd för den patologiska anatomien. Genom detta förhållande har det blifvit en följd, att båda dessa institutioner lida af ett stort trångmål. Det är därför för båda af stor vikt att få ökad utrymme. Den enda förlust för statsverket, som skulle uppstå, om anslaget nu beviljas, är ett års ränta å 14,000 kronor. Deremot skulle man vinna, i fall motionen bifölles, att ifrågasvarande byggnad kunde inom möjligast korta tid fullt utrustas och komma till begagnande. Jag hemställer, huruvida icke detta är ett i och för sig talande skäl. — Dertill kommer, att anledningen till det skäl, hvarpå utskottet egentligen stödt sin afstyrkande hemställan, nemligen att denna begäran om anslag icke kommit på den vanliga vägen, d. v. s. efter pröfning af vederbörande myndigheter, kanslers-embetet och Kongl. Maj:t, utan kommit till Riksdagen genom enskild motion, berott på särskilda omständigheter, som gjort det omöjligt att kunna medhinna en framställning i vederbörlig tid. Förhållandena i Upsala lära vara sådana, att de framställningar, som skola göras från de särskilda fakulteterna, skola vara färdiga inom april månads utgång för att sedermera kunna af universitetsmyndigheterna behandlas och blifva färdiga inom september månads utgång och då komma in till Kongl. Maj:t. Detta har nu icke kunnat ske därför, att prefekten för institutionen, med tillhjälp af reseunderstöd af Kongl. Maj:t, var utrest under sommaren för att studera just inredningen af sådana fysiologiska laboratorier i utlandet. Han kunde således icke efter återkomsten hinna att få sitt förslag till sådan utrustning färdigt i tillbörlig tid. Deraf härleder sig således detta uppskof. Under sådana förhållanden, och då ärendet, så vidt jag kan förstå, fått all den sakkunniga utredning, som kan åstadkommas — jag har i min hand yttrande af medicinska fakulteten, som enhälligt instämmer i prefektens åsigt rörande nödvändigheten af detta anslags erhållande så fort som möjligt och särskildt uttalar sin önskan om, att denna framställning skulle komma i form af enskild motion till Riksdagen för att kunna påskynda saken — vid sådana förhållanden hemställer jag, huruvida det icke vore skäl att, då dessutom utskottet fullligen erkänt »att staten under någon form bör tråda emellan och möjliggöra den redan uppförda och af-

Angående ifrågasatt anslag såsom bidrag till anskaffande af nödig utrustning åt den Regnelliska fysiologiska institutionen vid Upsala universitet.
(Forts.)

*Angående
ifrågasatt an-
slag såsom bi-
drag till an-
skaffande af
nödigt utrust-
ning åt den
Kegnelliska
fysiologiska
institutionen
vid Upsala
universitet.
(Forts.)*

synade byggnadens förseende med sådan utrustning, att den må kunna komma att fullt motsvara det med densamma afsedda syftet, redan nu bevilja detta anslag, som jag förutsätter med nödvändighet i alla fall måste nästa år beviljas, dock med den förlust för ifrågavarande institution att få ett helt år vänta att denna byggnad kan tagas i bruk. Jag anhåller således, att kammaren måtte bifalla ifrågavarande motion.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall deremot be att få yrka bifall till utskottets betänkande. Jag nästan tycker, att motionärerna borde kunna vara belättna med den välvilliga motivering utskottet lemnat, hvilken ju tydligt visar, att man icke kan undgå att bevilja dessa anslag, när saken i fullständigt skick kommer från Kongl. Maj:t. Det är väl ändå för mycket begärddt, då en byggnad blifvit uppförd med donerade medel och då Riksdagen själf ingenting har haft att säga beträffande granskningen af huruvida denna byggnad är lämplig och icke för sitt ändamål onödigt stor eller något dylikt, att då på enskilde motionärens förslag utskottet skall stå till reds att tillstyrka fyllandet af bristen i byggnadskassan, när man hushållat så med gåfvomedlen, att de icke räckt till för ändamålet. Jag tror, att herrarne böra kunna lugna sig till ett kommande år och då få detta anslag beviljad.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 47—53.

Biföllos.

Punkten 54.

*Angående
anslag till
fullbordande
af och utred-
ning för fy-
siologiska in-
stitutionens i
Lund nya
byggnad.*

I en till Riksdagen den 24 sistlidne februari aflåten proposition, n:o 33, har Kongl. Maj:t, under återopande af ett propositionen bilagd statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att å extra stat för år 1894 anvisa ett belopp af 10,000 kronor till fullbordande af och utredning för fysiologiska institutionens i Lund nya byggnad; och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Andersson* i Högkil, *Andersson* i Nöbbelöf, *Persson* i Stallerhult, som ansett, att utskottet bort hemställa om afslag å Kongl. Maj:ts framställning.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Andersson* i Högkil: Då denna punkt slutbehandlades inom statsutskottet, röstade 10 af Andra Kammarens ledamöter i utskottet mot Kongl. Maj:ts framställning, ehuru blott två af dessa jemte mig afgifvit reservation mot utskottets beslut. Utskottet

tyckes emellertid i hufvudsak hysa samma åsigt som vi reservanter, ty det heter i motiveringen, att utskottet anser sig böra framhålla angelägenheten deraf, att de byggnadsföretag, hvartill Riksdagen anvisar medel, också så anordnas och utföras, att de kunna bringas till fullbordan för de beviljade anslagsbeloppen, och detta är ju, synes det mig, motivering för afslag å Kongl. Maj:ts framställning. Det är alldeles riktigt, att, när Riksdagen beviljar ett extra anslag till en byggnad för statens räkning, Riksdagen då kan fordra, att vederbörande anordna uppförandet af denna byggnad så, att anslaget icke öferskrides, och inskränka planen för arbetet så, att det beviljade anslaget räcker. Ty hvad tjenar det annars till, att Riksdagen pröfvar och bestämmer dessa anslag? Om nu Riksdagen bifaller utskottets hemställan i denna fråga, fruktar jag, att Riksdagen derigenom skapar ett prejudikat, som i framtiden kan komma att blifva både besvärligt och dyrt. Vi hafva redan nu under utförande åtskilliga millionbyggnader, och till följd af urtima Riksdagens beslut påfordras inom den allra närmaste framtiden 4 å 5 millioner till uppförande af kaserner o. d. Det synes mig därför vara af synnerlig vigt, att Riksdagen strängt vidhåller den prinpen, att extra ordinarie anslag till byggnader för statens räkning, liksom dylika anslag i allmänhet, icke få öferskridas.

Angående anslag till fullbordande af och utredning för fy-siologiska institutionens i Lund nya byggnad.
(Forts.)

Till följd af hvad jag nu i största korthet haft äran anföra, anhåller jag att få yrka afslag å såväl utskottets som Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Ingen lärer väl förneka rigtigheten af den allmänna fordran, som utskottet i ifrågavarande punkt framställt, men man får väl å andra sidan också vara billig nog att erkänna, att uppgörandet af ett kostnadsförslag, äfven då det icke gäller högre belopp än det som här är i fråga, är underkastadt så många vanskligheter, att en missräkning af en eller annan anledning lätt kan uppstå. Särskildt i nu ifrågavarande fall är en missräkning synnerligen förlätlig. Universitetet i Lund hade för ifrågavarande byggnad begärt ett anslag af 100,000 kronor. Öfverintendentsembetet, som granskade räkningarna och kostnadsförslaget, ansåg, att beräkningarna voro för låga, och att Kongl. Maj:t borde begära ytterligare 10,000 kronor, eller 110,000 kronor. Kongl. Maj:t stod likväl fast vid universitetets siffra 100,000 kronor, men Riksdagen beviljade blott 90,000 kronor. Nu har det visat sig, att byggnaden, för att blifva fullbordad och försedd med nödig utredning, verkligen kostar ett belopp af 100,000 kronor. Det synes mig, att, om Riksdagen aldrig blefve utsatt för värre missräkningar, den icke hade skäl att beklaga sig.

På grund af hvad jag nu anfört, ber jag få instämma med utskottet i dess hemställan, att kammaren behagade bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman! Det är nog riktigt, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet

*Angående
anslag till
fullbordande
af och utred-
ning för fy-
siologiska in-
stitutionens i
Lund nya
byggnad.
(Forts.)*

nämnde, att misräkningar lätt kunna komma till stånd; men jag tror i alla fall, att det är på tiden, att, när Riksdagen en gång bestämt de anslagsmedel, som skola utgå till en byggnad, den äfven ser till, att det anslagna beloppet icke öferskrides. Hvad tjänar det annars till, som den förste talaren nämnde, att Riksdagen bestämmer anslagsbeloppet, när sedermera de myndigheter, som skola ordna uppförandet af byggnaden, förklara att det icke räcker till, att Riksdagen måste bevilja ytterligare några tusen kronor? Jag tror icke, att detta är lämpligt, och vet icke, hvar det skall sluta, om man fortsätter på detta sätt. Nu kan det nog ifrågasättas, för så vidt dessa medel icke skulle beviljas, att då möjligen det hus, der institutionen är inrymd, icke skall kunna begagnas; men så är icke förhållandet, ty akademien saknar icke medel att bringa det i fullfärdigt skick äfven utan anslag från statens sida. Vill man se efter, hvilka tillgångar finnas vid Lunds akademi, skall man finna, att dessa äro ganska stora. Akademiens fonder och kassor äro ganska betydliga. Ser man t. ex. på akademikassan, så finner man, att denna kassa vid 1891 års slut uppgick till det ansenliga beloppet af 822,745 kronor och under året hade ökat med 52,592 kronor. Förutom detta finnes en reservfond på 32,587 kronor samt en byggnadsfond på 3,355 kronor. Således finnes det medel att fullborda denna byggnad, äfven om Riksdagen icke skulle bevilja det nu begärda anslaget.

Nu kan man möjligen invända, att dessa kassor och fonder äro afsedda för andra ändamål. Hvad emellertid byggnadskassan beträffar, kan jag icke finna annat, än att den just är afsedd för sådana ändamål som nybyggnader och reparationer samt icke för några andra. Och hvad den stora kassan på 822,745 kronor angår, så har man redan anlitat denna kassa för sadana ändamål. Under år 1891 användes nemligen af samma kassa 13,500 kronor till inköp af tomt för uppförande af den ifrågavarande fysiologiska anstaltens nybyggnad. Om således kammaren afslår framställningen om att bevilja medel för ifrågavarande ändamål, ligger deri ingen fara, ty huset blir nog färdigt ändå.

Jag skall således, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Hvad jag anser mig med visshet kunna påstå, är det, att om icke det ifrågavarande anslaget beviljas, kommer den ifrågavarande byggnaden icke att kunna för sitt ändamål användas, och det är dock en stor förlust, om, sedan man uppfört en byggnad, denna sedermera af brist på de sista 10,000 kronorna icke skall kunna komma till någon nytta och användning. Jag måste i enlighet med de upplysningar, som på officiell väg äro mig lemnade, anse, att Lunds universitet icke besitter några medel, med hvilka man kan bringa den ifrågavarande byggnaden i fullfärdigt skick. Det låter visserligen stort att tala om, att akademikassan uppgår till ett belopp af öfver 800,000 kronor; men om jag icke misstager mig, är bland dess inkomster uppfördt allt hvad under åttonde hufvudtiteln såsom ordinarie och extra ordinarie anslag är beviljadt till

Lunds universitet, och vi lära väl alla veta, att hvarenda krona af dessa medel är disponerad för aldeles särskildt bestämda ändamål; med sina öfriga inkomster skall kassan tillgodose en mängd andra universitetets behof. Hvad byggnadskassan beträffar, uppgår den, om jag hörde rätt, till något öfver 3,000 kronor. Men, mine herrar, med denna byggnadskassa skall Lunds universitet underhålla sina många byggnader. Är nu denna kassa icke väsentligt större än 3,000 kronor, så anser jag, att den befinner sig i ett mycket klent skick. Jag kan icke utan tillgång till handlingar och räkenskaper nu inlåta mig i några närmare detaljer i fråga om denna sak. Hvad emellertid beträffar den uppgifna ökningen med omkring 52,000 kronor i någon kassa, vill jag påpeka, att denna ökning kan bero på en aldeles särskild tillfällighet, t. ex. derpå att ett belopp, som är anvisadt för ett bestämdt ändamål, icke ännu tagits ut eller något dylikt.

Angående anslag till fullbordande af och utredning för fysiologiska institutionens i Lund nya byggnad.
(Forts.)

Jag måste därför hemställa till kammaren att icke göra en nästan färdig byggnad för sitt ändamål obrukbar genom att neka detta anslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall endast be att få meddela, att enligt underrättelser, som lemnats statsrevisionen förliden är, akademikassan upptages sålunda: kontant behållning 171,000 kronor, utlånade medel 822,275 kronor och utestående fordringar 295 kronor. Lånemedlen äro naturligtvis sådana medel, som icke under året utgått till akademien, utan medel, som universitetet haft i behållning.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Det är naturligtvis ytterst svårt att på rak arm svara på dylika anmärkningar. Men huru är det med dessa 800,000 kronor utlånta medel? Är det icke möjligen stipendie- eller donationsmedel, af hvilka räntan skall utgå till stipendier vid universitetet och dylikt? Jag törs icke säga det, men jag tycker mig hafva något minne af ett dylikt förhållande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de yrkanden som förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 55—88.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af *punkten 89*, innefattande utskottets hemställan om anvisande af anslag till beredande af religionsvård åt svenske sjömän med flere i utländska hamnar, begärdes ordet af

Herr Ekman, som yttrade: Förliden riksdag tog jag mig friheten erinra om olämpligheten af detta anslag på grund deraf,

icke att jag var emot sjelfva saken, utan därför, att en högst olämplig person var på en plats der anstald, hvilken person, efter hvad man hade reda på, icke kunde gagna våra sjömän i det afseende, hvarför anslaget här varit lemnadt. Jag tar mig nu friheten upplysa derom, att den person, som jag då afsåg, har blifvit återkallad till hemlandet, och denna omständighet är orsaken, hvarför jag icke vid denna riksdag har skäl att göra samma yrkande som vid den förra.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 90—93.

Biföllos.

I *punkten 94*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet:

att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning och i likhet med hvad för de senare åren skett, måtte anvisa på extra stat för år 1894 ett anslag af 20,000 kronor att användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordna *föreläsningkurser för arbetsklassen*, under vilkor, bland andra, att föreläsningarna ordnas regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser.

Ordet lemnades till

Herr von Friesen, som anförde: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att ett tryckfel insmugit sig i statsutskottets hemställan. Som kammaren finner, är det utskottets mening att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition oförändrad. Men det fjerde vilkoret har här fått den lydelse: »att föreläsningarna ordnas regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser». I Kongl. Maj:ts proposition heter det: »att föreläsningarna ordnas regelbundet, visst antal timmar i veckan under fem till åtta månader och i väl afpassade kurser; dock att, *hvad landsbygden beträffar, Eders Kongl. Maj:t må ega att härutinnan göra de eftergifter, som omständigheterna kunna påkalla*». Detta senare tillägg är genom tryckfel utlemnadt i utskottets betänkande, och jag hemställer, att detta måtte berigtigas så, att i nämnda vilkor tillägges hvad som står i Kongl. Maj:ts proposition. Det är, såsom herr talmannen behagade finna, endast ett tryckfel, som jag anhåller att uti utskottets hemställan få rättadt.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan med det af herr von Friesen angifna tillägg.

Punkten 95.

Biföllos.

Punkten 96.

För återgåldande af tvenne af statskontoret bestridda förskott, deraf det ena till belopp af 6,608 kronor 60 öre utgjort kostnaden för den komité, som haft i uppdrag att verkställa omarbetning af läsebok för folkskolan, hade Kongl. Maj:t af Riksdagen äskat ett extra anslag af 8,559 kronor; och hemställde utskottet, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Andersson i Högkil, som inom utskottet varit af skiljaktig mening, begärde ordet och yttrade:

Då jag vid denna punkt låtit anteckna mig som reservant, vill jag först anhålla att få tillkännagifva, det reservationen afser förskottet på 6,608 kronor 60 öre till komitén för omarbetning af läsebok för folkskolan.

Inom utskottet har jag förfäktat den åsigt, att utskottet bort söka åstadkomma någon slags utredning af denna fråga, men det har i detta afseende haft en från min åsigt afvikande mening. Detta förefaller mig desto märkvärdigare, som utskottet i sin motivering af det ifrågavarande förskottets utbetalning sagt, »att det är att betrakta närmast såsom författarearfvode, hvilket lämpligen bort gäldas af vederbörande förläggare». Ensamt den omständigheten synes mig hafva bort vara tillräckligt skäl för utskottet att åstadkomma närmare utredning af förhållandena och gifva anledning till en helt annan framställning från utskottets sida.

Emellertid har jag genom en af tjänstemännen i statsutskottet från statskontoret begärt att få uppgift på denna komité's arbete och kostnaderna därför och huru de varit fördelade, och jag har fått den upplysningen, att till resekostnadsersättningar och traktementen äfvensom arfvoden blifvit utbetaldt till en af ledamöterna 1,430 kronor, till en annan 2,246 kronor, till en tredje 2,281 kronor samt till betjening, anskaffande af skrifmaterialier m. m. 650 kronor — tillsammans 6,608 kronor 60 öre, d. v. s. samma belopp som Kongl. Maj:t nu af Riksdagen äskat för godtgörelse till statskontoret af dess förskott. Men i det med förläggaren upprättade kontrakt stadgas, bland annat, att förläggaren skall dels gälda särskildt af komiterade anlitate författarehonorar med 600 kronor och dels deltaga i kostnaderna för komiterades eget arbete med 3,000 kronor. Då frågar jag: hvad kostar komitén egentligen?

En annan omständighet är, att, om Riksdagen bifaller statsutskottets hemställan, som ju är lika med Kongl. Maj:ts förslag, dessa räkenskaper icke egentligen komma under granskning från Riksdagens sida. Hittills hafva statsrevisorerna icke kunnat taga i tu med granskningen af dessa räkenskaper; ty år 1891 voro komiterades arbeten icke avslutade, man visste icke, hvilken slutligen skulle gälda dessa kostnader. Om nu Riksdagen genom att ersätta detta förskott direkt godkänner dessa räkenskaper, då kunna ju revisorerna nästa höst icke komma i tillfälle att granska dem. Det är dessutom en särskild fråga, huruvida icke dessa förskott rätteligen borde godtgöras af åttönde hufvudtitelns allmänna besparingar, som i dylika fall och i all synnerhet i detta borde användas.

Om Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts framställning, så synes mig icke derigenom uppstå någon som helst olägenhet för statskontoret. Men man kunne då den fördelen, att den näst sammanträdande statsrevisionen komme i tillfälle att utreda och granska dessa förhållanden. Då jag emellertid icke vet, hvilket understöd en sådan åsigt kan få i kammaren, skall jag icke nu framställa något yrkande. Men jag har velat nedlägga en gensaga emot ett sådant tillvägagångssätt hos statsutskottet, att utan nödig utredning på så lösa grunder, som de här anförda, tillstyrka ett statsanslags beviljande.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam anförde:

Ehuru den föregaende ärade talarens anmärkning hufvudsakligen gälde statsutskottet och således egentligen icke behöfde föranleda mig att yttra mig i denna fråga, vill jag dock för att undvika möjligt missförstånd säga, att, så vidt jag har mig bekant, detta belopp 6,608 kronor 60 öre ingenting annat är än rese- och dagtraktamentsersättning. Jag har icke följt ärendet från början och kan för öfrigt naturligtvis icke på rak arm svara för alla slags siffror och räkenskaper, som förekomma under ecklesiastikdepartementet, utan att få nödig tid dertill. Men såsom jag har föreställt mig och till och med sökt i någon mån taga reda på, äro dessa 6,608 kronor 60 öre, såsom nämndt, blott och bart rese- och dagtraktamentsersättning.

Komitén tillsattes den 5 oktober 1889 och slutade sitt arbete den 9 april 1892. Den har haft flera sammanträden dels i Stockholm, dels vid någon badort, Södertelje eller Lysekil — jag minnes ej rätt hvilkendera — och för den tid komiterade varit tillsammans hafva de successive, i likhet med hvad alla andra komitéer bruka göra, tagit ut sina respektive ersättningar. Författarearfvodena uppgå för komiterade till 3,000 kronor — 1,000 kronor åt hvar — för allt det arbete de haft hemma mellan sammanträdena, hvilket arbete varit mycket betydligt, till följd hvaraf den af dem begärda och dem beviljade särskilda ersättning af 1,000 kronor åt hvar och en af dem måste anses såsom en synnerligen moderat summa.

Derjemte har det betalts ut 600 kronor uti honorar åt sju stycken författare, som lemnat originalbidrag till läseboken. Dessa sistnämnda belopp, 3,600 kronor, betalades af förläggarefirman, som fick öfvertaga läseboken.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Efter föredragning slutligen af *punkten 97*, deri utskottet, med tillstyrkande af en af herrar *S. J. Boëthius* och *K. E. Holmgren* i ämnet väckt motion, hemställt, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1894 bevilja ett anslag af 2,000 kronor att utgå till understöd åt räddningshemmet för drinkare vid Sans-souci invid Upsala på vilkor, som af Kongl. Maj:t pröfvades lämpliga, anförde:

Herr Boëthius: På samma gång jag hembär till utskottet min tacksamhet för den välvilja, som från dess sida kommit vår motion till del, skall jag be att få lemna en upplysning med anledning af ett ställe i utskottets motivering. Det heter der: »Med tanke på den förestående utvidgningen har utskottet likväl velat anmärka, att det enligt utskottets förmenande kan ifrågasättas, huruvida icke olika afgifter lämpligen borde fastställas för olika grupper af patienter, såsom fallet är exempelvis vid rikets hospital. För de mera burgna patienterna borde då afgiften kunna sättas icke obetydligt högre än den af 1 krona 50 öre om dagen, som, enligt hvad motionärerna upplyst, nu erlägges.» Jag vill blott be att få upplysa, att denna tanke verkligen blifvit tillämpad vid inrättningen, i det att det finnes platser der för första klassens patienter, som betala högre afgifter. Men då dessa patienter skola hafva särskilda rum, har det endast i ytterst ringa utsträckning kunnat tillämpas. Derfor brydde vi motionärer oss icke om att nämna detta i motionen. Men eftersom saken kommit på tal, har jag velat upplysa derom.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogs och bifölls sammansatta banko- och lagutskottets utlåtande n:o 1, med anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 4 i lagen för rikets ständers bank den 1 mars 1830.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial n:o 24, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll; och

statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till *sjöförsvaret*.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter atskildes kl. 9.³⁷ e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Fredagen den 14 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 dennes.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att Riksdagsmannen Joh. Johansson från Noraskog till följd af febersjukdom är förhindrad att deltaga uti Riksdagens förhandlingar, intygas af

Stockholm den 14 april 1893.

P. Johansson,

legitim. läkare.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen angående dödande af inteckningar i Norbergs jernväg, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets memorial n:o 24.

I sammanhang härmed begärdes ordet af

Herr Hedin, som yttrade: Jag skall tillåta mig vördsamt anhålla, att kammaren behagade besluta att uppföra detta ärende näst efter det nu på föredragningslistan närmast följande, d. v. s. näst efter statsutskottets betänkande angående femte hufvudtiteln. Detta senare betänkande hafva kammarens ledamöter varit i tillfälle att under loppet af ett par dagar taga kännedom om. Deremot är det ett ledsamt förhållande att genom ett förfaringssätt, som jag skulle önska att jag kunde kalla ett förbiseende, från konstitutionsutskottet i onsdags afton anmäldes till bordläggning utskottets dechargebetänkande, ehuru detta ännu icke var tryckt.

Det var först i dag för ett par timmar sedan, som det blef utdeladt, och detta har gifvit mig anledning att föreslå, att det måtte flyttas efter femte hufvudtiteln.

Det har naturligtvis icke varit meningen, när det heter i 59 § riksdagsordningen, att efter ett betänkandes första föredragning skall detsamma hvilas på bordet, det har, säger jag, naturligtvis icke varit meningen att med föredragning af ett betänkande skulle få förstås endast en anmälan om ett framdeles inkommande betänkande, hvilket i det ögonblick, då anmälan sker, icke existerar annorlunda än i skepnad af ett manuskript, som kanske kan vara sönderklippt i tio å tolf stycken för att utdelas till lika många sättare; utan meningen har väl varit, att betänkandet i samma ögonblick skulle vara tryckt och utdeladt till samtliga ledamöter, eller åtminstone att det skulle vara inkommet fullständigt skrifvet och kunna föreläsas, så att kammarens ledamöter veta, att det existerar, och kunna taga behörig kännedom om det under tiden till den andra bordläggningen.

Jag har någon gång förut, herr talman, haft anledning att påpeka, att till vår riksdagsordnings företräden höra de noggranna bestämmelserna rörande kamrarnes arbetsordning, som i densamma, i motsats mot det vanliga förhållandet i de flesta utländska grundlagar, blifvit intagna. I dessa bestämmelser, som äro så tydliga och så fullständiga, att, om det gälde, man rent af skulle kunna undvara såväl de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen som arbetsordningarna för de båda kamrarna, i dessa bestämmelser, som hafva karakteren af grundlag, har åt hvarje ledamot af Riksdagen och åt hvarje minoritet i densamma tillförsäkrats ett viktigt och dyrbart skydd dels mot öfverraskningar, dels mot förtryck af en majoritet. Hvar och en, som närmare studerat den parlamentariska proceduren i andra länder, skall veta att högt uppskatta detta vår riksdagsordnings företräde. Men det gäller också att tillse, att man icke på en obehörig praktiks väg gör sig af med dessa fördelar, såsom sker när från utskottets sida ett sådant tillvägagående förekommer som det, hvilket jag nu påtalat. Derigenom kunna vi helt hastigt gå förlustiga de fördelar, vi nu ega, och det skulle kunna komma derhän, att, då det gäller att kammarens ledamöter hardt när ovetande söka genom öfverraskning genomdriva någon fråga, detta verkligen kunde lyckas genom att sätta sig öfver den tydliga meningen af bestämmelserna i riksdagsordningen om sättet för ärendenas behandling i kamrarna, deribland de om bordläggning inbegripna. Det är många af kammarens ledamöter, hvilka med mycken förtrytsamhet omtalat förfarandet med åttonde hufvudtiteln, hvilken helt oförmärkt här bordlades med slutet af ett aftonplenium. Sedan blef den utdelad på söndagen, men då flertalet af kammarens ledamöter icke visste, att hufvudtiteln redan var anmäld, kom den icke i deras händer förrän på tisdagsmiddagen vid bordläggningsplenium, i följd hvaraf, helst som den qvällen flera partisammanträden egde rum, de icke fingo många timmar på sig att genomläsa det vidlyftiga betänkandet.

Jag anhåller således, att herr talmannen behagade utverka kammarens tillåtelse, att konstitutionsutskottets utlåtande n:o 24 måtte få uppföras på föredragningslistan för nästa plenum näst efter statsutskottets utlåtande om femte hufvudtiteln.

Den af herr Hedin sålunda gjorda framställning bifölls.

Vidare föredrogs, men bordlades å nyo statsutskottets utlåtande n:o 6.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps m. m.;

n:o 6 b, med förslag till stat för flottans sjömancorps;

n:o 54, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande af mark från förra landskamrerarebostället ¹/₂ mantal Grytan n:o 2 i Brunflo socken af Jemtlands län till skjutfält för Norrlands artilleriregemente;

n:o 56, angående afsöndring af jord från indragna militiebostället 1 mantal Vesterlösa i Östergötlands län; och

n:o 57, om afskrifning af den på viss jord inom Skåne utgående kyrkotioden;

bevillningsutskottets memorial n:o 17, angående kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa delar af punkten 2 i bevillningsutskottets betänkande n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;

bankoutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af motion angående utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån och om ändrad lydelse af § 32 i reglementet för riksbanken; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 35, angående kyrkovärdars tillsättande för viss tid;

n:o 36, om ändring i gällande bestämmelser rörande prestval;

n:o 37, om ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maldrycker m. m.; och

n:o 38, om skyldighet för egare af afsöndrad jord att till stamhemmanet utgöra vissa afgälder.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 6.

Herr Persson i Mörarp erhöll på begäran ordet och yttrade:

Vid den till kammarens ledamöter utdelade femte hufvudtiteln finnes fogad en tabell, i hvilken insmugit sig några tryckfel i afseende å siffrorna. I sjelfva slutsumman på sid. 33 står nemli-

gen summan 7,908,156 kronor 48 öre, hvilket rätteligen skall vara 8,908,156 kronor 56 öre. Men det är icke nog med detta, utan det är också andra siffror, som äro origtiga. Misstaget märktes först sedan expeditionen var verktäld, och det har därför tryckts en rättelse, som nu utdelats i kammaren, men äfven denna rättelse innehåller origtiga siffror. På förfrågan i kansliet har jag fått den upplysning, att det icke är kansliet, som har att gå i författning om justering af siffrorna, utan betänkandet lemnas direkt upp från tryckeriet, och under sådana förhållanden kan jag naturligtvis icke angifva någon särskild person såsom ansvarig för misstaget. Emellertid ber jag få meddela kammaren, att man gått i författning om att erhålla ett omtryck med rättelser, men detta kan icke blifva utdeladt förr än vid plenum i morgon. Jag har i allt fall velat fästa uppmärksamheten på att den nu utdelade rättelsen egentligen icke är den, som herrarne antaga såsom en sådan, utan att det kommer en annan.

§ 7.

Anmälades och godkändes nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nemligen

af *statsutskottet*:

n:o 34, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

n:o 35, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

n:o 36, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet; samt

af *lagutskottet*:

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändringar i 14 kap. jorda-balken, samt lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2.54 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.